

|                     |           |
|---------------------|-----------|
| JUSTISDEPARTEMENTET |           |
| 19 DES 2005         |           |
| SAKSNR.:            | 200504626 |
| AVD/KONT/BEH:       | LOV/EO/HI |
| DOK.NR.             | 60        |
| ARKIVKODE:          |           |

Justisdepartementet, Lovavdelingen  
Postboks 8005  
0030 Oslo

[hilde.indreberg@jd.dep.no](mailto:hilde.indreberg@jd.dep.no)

Postboks 6442 Etterstad 0605 Oslo  
Kontor: Østensjøvn. 29  
Telefon: 23 05 18 00  
Fax: 23 05 18 01  
E-post: [norges.diabetesforbund@diabetes.no](mailto:norges.diabetesforbund@diabetes.no)  
Internett: [www.diabetes.no](http://www.diabetes.no)  
Bankgiro: 7058 05 09035  
Foretaksreg.: NO 970 169 113 MVA

Vår ref: #5001/I

Oslo, 15. desember 2005

## **HØRINGSUTTALELSE FRA NORGES DIABETESFORBUND (NDF) TIL NOU 2005: 8 Likeverdighet og tilgjengelighet**

Norges Diabetesforbund (NDF) er en uavhengig interesseorganisasjon for personer som har diabetes samt andre som er interessert i diabetesrelaterte saker. Ca 200 000 har diabetes i Norge, og vi organiserer i overkant av 36 000 medlemmer. Våre overordnede mål er at personer med diabetes ikke skal få sitt liv forkortet eller sin livskvalitet redusert på grunn av sin sykdom, og å stimulere til forskning slik at vi i framtiden kan helbrede og forebygge diabetes og dens komplikasjoner.

NDF synes det er positivt at man i NOU 2005:8 "Likeverd og tilgjengelighet" har lagt frem et forslag til lov og endring av andre lover for å sikre personer med nedsatt funksjonsevne mot diskriminering. Vi vil kommentere utvalgte paragrafer kronologisk og tilslutt vil vi komme med noen generelle kommentarer.

### **§1 Formål**

NDF ønsker å komme med en kommentar til valg av ord i formålsparagrafen. Vi ser at Syse – utvalget har valgt å bruke begrepet "likeverd" i formålsparagrafen og ikke "likestilling". Vi mener at begrepet likeverd ikke dekker formålet med loven. Likeverd er et begrep som ofte brukes i forhold menneskerettigheter. Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven er ment å gi lik rett til deltakelse i samfunnet for personer med nedsatt funksjonsevne. Begrepet likestilling er etter vår syn det riktige å bruke i en slik lov.

**"Formålet er å fremme full deltakelse i samfunnet og likestilling mellom funksjonshemmede og andre borgere".** Også utdrag fra utvalgets mandat viser til at begrepet likestilling er det riktige å bruke. Det at ombudet og nemda som skal håndheve loven kalles Likestillings- og diskrimineringsombudet og Likestillings- og diskrimineringsnemda, understreker også at begrepet "likestilling" er mer riktig å bruke enn "likeverd":

NDF synes det er positivt å se at utvalget bevisst har brukt "nedsatt funksjonsevne" i formålsparagrafen og loven for øvrig. Dette viser at man ønsker å skille klart mellom den relasjonelle forståelsen og beskrivelse av personlige egenskaper i definisjonen av diskrimineringsgrunnlag.

### **§3 Aktivitetsplikt**

For NDF er det positivt at Likestillings- og diskrimineringsombudet i denne bestemmelsen gis rett til å gå inn i bedrifter å se hvordan diskrimineringsforbudet praktiseres.

Vi ønsker allikevel at det skal kreves mer aktivitet gjennom aktivitetsplikten. Ved å måtte vise til hva man har gjort for å hindre diskriminering, for eksempel i arbeidslivet, kan man få økt oppmerksomhet på gamle praksiser som det er behov for å endre.

#### **§ 4 Forbud mot diskriminering**

Det er gjort et meget godt og grundig arbeid i forhold til bestemmelsene og grunnlaget for diskriminering. NDF ser det som riktig og bra at man setter fokus på selve diskrimineringen. At man også har tatt med **"har vært nedsatt, vil kunne bli nedsatt eller antas å være nedsatt, samt diskriminering på grunnlag av andre personers nedsatte funksjonsevne"** gjør at man fanger opp tilfeller som lett ville falt utenfor loven. For noen kan det være mye usikkerhet og vansker knyttet til å ha diabetes og samtidig være i jobb. Det kan være frykt for å fortelle dette på arbeidsplassen, evt at en mor til et barn med diabetes opplever å bli diskriminert i sin jobb fordi barnet krever oppfølging. Forslaget om å ha et bredt syn på hvem som skal skjermes fra å bli diskriminert er noe NDF er svært fornøyd med.

#### **§ 9 Plikt til generell tilrettelegging (universell utforming)**

NDF ser det som nødvendig med en bestemmelse i loven om generell tilrettelegging knyttet til universell utforming. De som tilbyr varer og tjenester bør alltid ha som mål å tenke ut hvordan et tilbud skal kunne gis til alle uansett funksjonsnivå. NDF ønsker å påpeke at henvisningen til universell utforming i 2 ledd fokuserer på fysisk utforming på en måte som utelater tilgang på informasjon. Personer med diabetes er utsatt for komplikasjoner blant annet på øyne og noen blir blinde. Når en skal definere universell utforming er det viktig at lys og lydforhold som tilrettelegging for personer med sanse- og hørselsproblemer, blir vurdert på lik linje med fysisk fremkommelighet for bevegelseshemmede.

Vi registrerer også at Syse-utvalget har oversatt universell utforming på en annen måte enn det som er vanlig. "Alle, i så stor utstrekning som mulig" har blitt til "flest mulig". Dette er uheldig og svekker betydningen av begrepet universell utforming.

#### **§ 10 Plikt til individuell tilrettelegging**

§10 om individuell tilrettelegging er et forslag NDF støtter seg til. Vi mener blant annet at personer med diabetes, og da særlig personer med diabetes og senkomplikasjoner i form av synsnedsettelse og bevegelseshemminger, vil kunne få en styrket mulighet til likestilling innenfor arbeid og utdanning.

#### **§ 11 Plikt til universell utforming av bygg og anlegg mv.**

NDF støtter flertallets forslag til § 11 med et unntak. Buvik, Fjellanger og Larsen foreslår at samferdsel og IKT tas med i bestemmelsen. Dette støtter NDF, vi kan ikke se at man kan utelate to så viktige områder i forhold til plikt til universell utforming av bygg og anlegg mv.

For personer med diabetes og da også personer med diabetes og senkomplikasjoner er det svært viktig at IKT er tilrettelagt. Utviklingen går raskt, hjemmesider og offentlig informasjon må være universelt utformet. Er du synshemmet har du små muligheter til å være deltakende når informasjon og tekniske løsninger i samfunnet ikke er tilrettelagt. Dette vil kunne få store konsekvenser for yrkesdeltakelse og deltakelse i samfunnet generelt.

Det samme gjelder samferdsel, det er lite nyttig at jobben din er tilrettelagt dersom du ikke kommer deg dit. Personer med diabetes som har amputert føttene vil kunne få store utfordringer med å bruke offentlig transport uten universell utforming. NDF kan derfor ikke se noen grunn til å utelate disse to viktige områdene i § 11.

#### **§14 Organisasjoners adgang til å opptre som fullmektig mv.**

Flertallet har foreslått en bestemmelse om at organisasjoner skal ha tilgang til å opptre som fullmektig. NDF støtter dette forslaget. I noen saker som gjelder diskriminering av personer med nedsatt funksjonsevne har organisasjonene en kompetanse som ikke kan forventes av juridiske fagpersoner.

## **§ 15 Håndheving**

NDF er enig i Syse-utvalgets vurdering i forhold til egnede metoder for å hindre diskriminering av personer med nedsatt funksjonsevne. Valg av sivilrettslige sanksjoner som retting, stansing og tiltak som hindrer diskriminering er NDF fornøyd med. Dette mener vi på sikt vil endre holdninger og øke bevissthet og kunnskap. Lovens betydning blir også styrket gjennom at man kan benytte tvangsmulkt.

## **Generelle kommentarer**

NDF ser det som en forutsetning at organisasjonene bringes aktivt inn i prosessen med utvikling av standarder for universell utforming. Vi har brukerkunnskap og kan medvirke til å oppnå gode standarder som kan fungere godt.

NDF mener at det er nødvendig at Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven vedtas i 2006 og trer i kraft fra 2007. Syseutvalget foreslår at det skal settes ned et utvalg for å se på et felles antidiskrimineringslov for alle diskrimineringsgrunnlag. Dette kan være en god løsning på sikt, men at vi nå må få en ny praksis fra 2007.

Med vennlig hilsen

**Norges Diabetesforbund (NDF)**

  
Anne Mette Liavaag  
Forbundsleder

  
Bjørnar Allgot  
Generalsekretær